

Mi a

NATO?

A Transzatlanti Szövetség bemutatása

Mi a NATO?

■ Előszó	5
■ Áttekintés	6
■ A változásra adott válasz	11
■ A válsághelyzetek főszereplője	17
■ A biztonság kiterjesztése a partnerség révén	27
■ A nyitott ajtók politikája	34
■ Új képességek az új fenyegetések leküzdésére	37
■ Szövetség, amely megfelel rendeltetésének	43

„

Mi, a NATO politikai vezetői, eltökéltek vagyunk Szövetségünk megújításának folytatása mellett annak érdekében, hogy az megfeleljen rendeltetésének, és választ tudjon adni a 21. század biztonsági kihívásaira[...] Szövetségünk virágzik, mint a remény forrása, mert az egyén szabadsága, a demokrácia, az emberi jogok és a jogrend közös értékein alapul, és mivel alapvető és maradandó közös célunk megvédeni tagállamai szabadságát és biztonságát. Ezek az értékek és célkitűzések univerzálisak és örökkévalók, és mi eltökéltek vagyunk az iránt, hogy megvédjük ezeket az egységet, a szolidaritást, az erőt és eltökéltségünk révén.

Stratégiai Koncepció
Lisszaboni csúcsértekezlet
2010 november

Előszó

„A Felek megegyeznek abban, hogy egyikük vagy többjük ellen, Európában vagy Észak-Amerikában intézett fegyveres támadást valamennyiük ellen irányuló támadásnak tekintenek; és ennélfogva megegyeznek abban, hogy ha ilyen támadás bekövetkezik, mindegyikük az Egyesült Nemzetek Alapokmányának 51. cikke által elismert jogos egyéni vagy kollektív védelem jogát gyakorolva, támogatni fogja az ekként megtámadott Felet vagy Feleket azzal, hogy egyénileg és a többi Féllel egyetértésben, azonnal megteszi azokat az intézkedéseket – ideértve a fegyveres erő alkalmazását is –, amelyek a békének és biztonságnak az észak-atlanti térségben való helyreállítása és fenntartása érdekében szükségesnek tart.”

Az Észak-atlanti Szerződés 5. cikke
1949. április 4. Washington, DC

Az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének alapvető célkitűzése tagjai szabadságának és biztonságának politikai és katonai eszközökkel történő védelme. A NATO 28 tagállamot tömörít Európából és Észak-Amerikából, amelyek konzultációt folytatnak és egymással együttműködnek a biztonság és védelem területein. E tekintetben a NATO egyedülálló transzatlanti kapcsolatot teremt a politikai és biztonsági együttműködés érdekében.

Bár 1949-es megalakulása óta sok minden megváltozott, a Szövetség a kiszámíthatatlan geopolitikai környezetben is a stabilitás alapvető és egyedülálló forrása maradt. Napjainkban a NATO tagjainak sokkal szélesebb körű biztonsági kihívásokkal kell szembenéznük, mint a múltban. A fenyegetések, – mint a tömegpusztító fegyverek (WMD) proliferációja, a ballisztikus rakéta technikák, a kibertámadások és a terrorizmus – nem ismernek határokat. Ugyanakkor előfordul, hogy a NATO-t a civil lakosság védelmére kéri fel a kormányzat elnyomásával szemben.

Válaszképpen a NATO olyan eszközöket fejleszt ki, amelyek akár a legsúlyosabb, komplex válságok esetén is gyors reagálást tesznek lehetővé. A Szövetség modernizálja védelmi és elrettentő képességeit, politikai, civil és katonai eszközök bevonásával támogatja a válságkezelés átfogó megközelítését. A NATO ugyanakkor a biztonságot kooperatív módon közelíti meg, fokozva az együttműködést a partnerek, országok és nemzetközi szervezetek szélesebb körével.

Bár a tagállamokban a fenyegetettség jellege és a NATO ezekre adott válasza eltérő, a NATO mindvégig hű marad a szolidaritás, párbeszéd és együttműködés Washingtoni Szerződésben rögzített alapelveihez. A NATO mint politikai és katonai szövetség közös érdekeken és értékeken nyugvó szervezet. A NATO tagállamok biztonságosabbak és a Szövetség hatékonyabb azáltal, hogy közös fórumokon folytatnak konzultációt, azonos elveket vallanak, és együtt cselekszenek.

E kiadványban a Macedónia volt Jugoszláv Köztársaságra történt hivatkozásokat csillaggal (*) jelöljük, a következő lábjegyzetre hivatkozva: „Törökország alkotmányos nevével elismeri a Macedón Köztársaságot.”

■ Áttekintés

Mi a NATO?

A NATO olyan politikai és katonai szövetség, amelynek elsődleges célja tagjainak kollektív védelme és a demokratikus béke fenntartása az Észak-atlanti térségben. Mind a 28 tagnak azonos szava van, a Szövetség döntéseit egyhangúlag, konszenzus alapján hozza, tagjainak tiszteletben kell tartani a Szövetség alapértékeit, így a demokráciát, az egyén szabadságát és a jogrendet.

A NATO-nak egy katonai és egy civil központja van, valamint integrált katonai parancsnoki rendszere, ugyanakkor ténylegesen kevés erő és eszköz van a saját tulajdonában. Az erők nagy része teljes egészében nemzeti irányítás és ellenőrzés alatt áll, amíg a tagországok egyetértenek a NATO-feladatok teljesítését illetően.

Családi kép – NATO Lisszaboni csúcserőkezlet 2010 – © NATO

Kik a NATO-partnerek?

A NATO egyre bővülő partneri hálózatot épít ki.

A Szövetség egyedülálló fórumot biztosít tagjai és partnerországai számára a biztonsági kérdéseket érintő konzultációra, a bizalom építésére és a konfliktusok megelőzésére. A Szövetség és partnerei gyakorlati együttműködés és többoldalú kezdeményezések segítségével együtt néznek szembe az új biztonsági kihívásokkal.

A partnerországok saját, speciális érdekeikhez és igényeikre szabottan kapcsolódnak a Szövetséghez. Bár szavuk van, politikai és katonai hozzájárulásuk értékét képvisel, nem rendelkeznek a tagállamok döntési jogkörével.

A partnerségek nemcsak az észak-atlanti régióra terjednek ki, hanem a Mediterráneumra és a Perzsa-öböl térségére, és világ más országaira is, így Ausztráliára, Japánra, a Koreai Köztársaságra, Új-Zélandra, Afganisztánra, Irakra, Mongóliára és Pakisztánra.

A NATO számos nemzetközi szervezettel működik együtt, így az Egyesült Nemzetek Szervezetével (ENSZ) és az Európai Unióval (EU).

Mit csinál a NATO?

A NATO-nak három alapvető feladata

- a kollektív védelem,
- a válságkezelés,
- a kooperatív biztonság megteremtése a partnerségek révén.

A Szövetség elkötelezett tagjai politikai és katonai védelme mellett. Támogatja a demokratikus értékeket, törekszik a viták békés rendezésére.

A diplomáciai erőfeszítések kudarca esetére rendelkezik a hatékony védelmi és válságkezelési műveletek megvalósításához szükséges katonai képességekkel, akár önállóan, akár a partnerországokkal és nemzetközi szervezetekkel együttműködve.

A Nemzetközi Biztonsági Közreműködő Erő (ISAF) afganisztáni missziója jelenleg a NATO legfontosabb küldetése. Itt a NATO legfőbb szerepe az Afgán Iszlám Köztársaság kormányának támogatása hatáskörének gyakorlásában

Lord Ismay
1952–1957

Paul-Henri Spaak
1957–1961

Dirk U. Stikker
1961–1964

Manlio Brosio
1964–1971

Joseph Luns
1971–1984

Lord Carrington
1984–1988

Manfred Wörner
1988–1994

Willy Claes
1994–1995

Javier Solana
1995–1999

Lord Robertson
1999–2003

Jaap de Hoop
Scheffer
2004–2009

Anders Fogh
Rasmussen
2009–

és országos kiterjesztésében, valamint a stabil és biztonságos környezet megteremtése, amelyben megkezdődhet az újjáépítés és fejlődés.

Ezen kívül jelenleg a NATO négy misszióban és műveletben vesz részt:

- A NATO 1999. június óta vezeti a koszovói béketámogató műveletet.
- A Szövetség hajói járőröznek a mediterrán térségben, ellenőrzik a hajózást a terrorista tevékenységtől való elrettentés érdekében.
- A Szövetség segítséget nyújt az Ádeni-öbölben és Afrika szarvánál a tengeri kalózkodás elleni küzdelemben.
- Az Afrikai Unió (AU) kérésére a NATO segítséget nyújt az AU szomáliai missziójának és képességépítő támogatást biztosít hosszú távú békefenntartó képességének kialakításában.

A NATO a műveleteken és a missziókon kívül számos más tevékenységet végez szövetségeseivel és partnereivel. Az együttműködés kiterjed a védelemre és a politikai reformokra, a katonai tervezésre és gyakorlatokra, a tudományos együttműködésre és kutatásra, az információ megosztására és a humanitárius válságok kezelésére.

Hogyan működik a NATO?

Az Észak-atlanti Tanács (NAC) a Szövetség fő politikai döntéshozó szerve. A Tanács és a bizottságok hálózata keretet biztosít a szövetségesek konzultációjához, együttműködéséhez, a nemzetközi katonai és politikai jellegű tevékenységek tervezéséhez.

A Tanács hetente ülészik a szövetséges nagykövetek szintjén, vagy szükség szerint ennél gyakrabban. A Tanács rendszeresen ülészik külügyi, vagy védelmi miniszteri szinten is. NATO csúcst egy- vagy két évente rendeznek, amelyen a szövetséges államok állam- és kormányfői döntenek a Szövetség stratégiai kérdéseiről. A NATO-partnerek képviselőivel ugyancsak rendszeres találkozókat szerveznek.

A NATO brüsszeli központjában minden szövetségesnek állandó képviselője van, nagyköveti rangban. Őket a nemzeti delegáció támogatja, amely diplomáciai törzsből és védelmi tanácsadókból áll, akik vagy saját maguk vesznek részt a bizottsági üléseken, vagy biztosítják nemzeti szakértők részvételét.

A szövetségesek önrendelkezését maximálisan tiszteletben tartják, és a végső döntésekhez valamennyi tag támogatása szükséges. Mivel a NATO a döntéseit egyhangúlag, teljes egyetértéssel hozza, a fontos döntések meghozatalát gyakran széles körű vita előzi meg. Ez a folyamat biztosítja, hogy amikor a NATO döntést hoz bizonyos intézkedések végrehajtásáról, a döntést valamennyi szövetséges támogatja.

E döntések politikai vonatkozásainak megvalósítása a NATO brüsszeli civil központján keresztül történik. A katonai célkitűzések megvalósítását a Tanács felügyeletével a NATO Katonai Bizottsága biztosítja. E bizottság az összekötő a NATO két stratégiai parancsnoksága – az Európai Hatalmak Főhadiszállásán (SHAPE) működő Szövetséges Műveleti Parancsnokság (Allied Command Operations), Belgium, Mons, valamint a Szövetséges Átalakítási Parancsnokság (Allied Command Transformation), Egyesült Államokban, Virginia, Norfolk – között.

A NATO főtitkárát a tagállamok vezető politikusai közül választják négy évre. A főtitkár elnököl az Észak-atlanti Tanács és más fontos NATO-testületek ülésein, segíti a tagok közötti konszenzus kialakítását, és egyben a Szövetség legfőbb szóvivője. A főtitkár a Szövetség napi működésének irányításában a NATO tagállamokból érkezett nemzetközi szakértői és hivatalnok gárda támogatja.

A jelenlegi főtitkár Anders Fogh Rasmussen, Dánia volt miniszterelnöke.

Amikor az Észak-atlanti Szövetség főtitkáráként hivatalomba léptem, központunkban nem fogadhattam a közép- és kelet-európai országok egyetlen nagykövetét sem. Országaink ellenségek voltak, még ha a népeink nem is érzékelték ezt. Most, három és fél évvel később egy asztalnál ülve ünnepeljük az Észak-atlanti Együttműködés Tanács beiktatását. Ha történelem valaha is tanúja volt nagy fordulatoknak, hát ez most ilyen különleges pillanat. Olyan pillanat, amelynek nemcsak szimbolikus, de gyakorlati értéke is kiemelkedő. A mai találkozó után Európa már nem lesz a régi.

Manfred Wörner
a NATO egykori főtitkára
1991. december 21.

■ A változásra adott válasz

A Szövetség létrejötte

1949-ben, a Kelet és Nyugat ideológiai összecsapásainak élesedésével tíz nyugat-európai állam, az Egyesült Államok és Kanada aláírta az Észak-atlanti Szerződést. A legfőbb cél egy kölcsönös segítségnyújtásra épülő szövetség kiépítése volt, felelve arra a kockázatra, hogy a Szovjetunió Kelet-Európa felett gyakorolt ellenőrzését kiterjesztheti a kontinens más részeire.

Abban az időben Európában még folyt a második világháború okozta károk helyreállítása. 1947 és 1952 között az Egyesült Államok Marshall-terve biztosította a nyugat-európai gazdaságok stabilizálásához szükséges eszközöket. A NATO a kollektív védelem melletti elkötelezettségével a demokrácia és a gazdasági fejlődés számára biztonságos környezet elősegítésével e szerepet kiegészítette. Harry S. Truman akkori amerikai elnök szavaival élve a Marshall-terv és a NATO „egy dió két fele” volt.

Az ötvenes évek elejére a koreai háború kitörésében kicsúcsosodó nemzetközi események igazolni látszottak a Szovjetunió expanziós törekvéseivel szembeni nyugati félelmeket. A NATO tagállamok ennek megfelelően a közös védelem érdekében fokozták a katonai és civil rendszerek kiépítésére tett erőfeszítéseiket. Az észak-amerikai erők jelenléte az európai földön – az európai kormányok kérésére – segítette letörni a Szovjetunió agresszióját. Az idő múltával több állam csatlakozott a NATO-hoz.

A NATO védelmi ernyője alatt Nyugat-Európa és Észak-Amerika hamarosan a stabilitás példa nélküli szintjét érte el, amely lerakta az európai gazdasági együttműködés és integráció alapját.

A Berli fal leomlása – 1989. november 9. –
© Sue Realm

A hidegháború vége

A hidegháború idején a NATO szerepét és célját egyértelműen a Szovjetunió által jelentett fenyegetés határozta meg. Az 1990-es évek elejére a Varsói Szerződés felbomlott, a Szovjetunió pedig széthullott. A Szövetség aktívan vett részt Európa régi, kelet–nyugati megosztottságának megszüntetésében, kezdetétől a korábbi ellenfeleknek, a biztonság együttműködésen alapuló megközelítést kínálva nekik. Szövetség e jelentős koncepcióváltását

az 1991 novemberében kiadott új stratégiai koncepció rögzítette, amely a biztonság egy tágabb megközelítését fogadta el.

A hagyományos értelemben vett ellenség eltűnésével egyes elemzők azt hitték, hogy a NATO szükségessége ugyancsak megszűnt, és a jövőbeni védelmi kiadások és a fegyveres erők fordított beruházások drámaian csökkenthetők. Számos NATO-szövetséges csökkentette védelmi kiadásait, néhányan akár 25 százalékkal.

Ugyanakkor hamarosan nyilvánvalóvá vált, hogy bár a hidegháború végével elmúlt a katonai invázió kockázata, az instabilitás Európa egyes részein fokozódott. Több, gyakran etnikai feszültségektől fűtött regionális konfliktus tört ki a korábbi Jugoszláviában és a volt Szovjetunió egyes részein a szétterjedés veszélyével fenyegetve.

A politikai és katonai együttműködés új formáira volt szükség az európai béke és stabilitás megőrzéséhez, a regionális feszültségek eskalálódásának megelőzéséhez. A NATO ezért a nem tagállamokkal az euroatlanti biztonsági együttműködés új mechanizmusát

„Most, hogy a hidegháború véget ért, már nem egyetlen átfogó fenyegetéssel kell szembenéznünk, hanem az új kockázatok és kihívások sokaságával.”

Javier Solana
a NATO egykori főtitkára
1999. január 25.

A tiszteletadás zászlaja a 9/11-es terrortámadások áldozatainak emlékére – © Paola Sansao

alakította ki. Jelentős belső reformokat hajtottak végre, hogy a katonai struktúrákat és képességeket az új feladatokhoz igazítsák. A kollektív védelem hagyományos feladatán felül a Szövetség hamar szerepet vállalt a válságkezelésben, a biztonság szélesebb területén együttműködve partnerséget alakított ki különböző országokkal és szervezetekkel.

A NATO gyorsan alkalmazkodott a hidegháborút követő időszak biztonsági körülményeihez. Néhány éven belül végrehajtotta első, NATO-területen és felelősségi területen kívüli műveletét a nyugat-balkáni konfliktusok megállítását célzó nemzetközi erőfeszítések támogatására. A NATO az első békefenntartó műveleteit Bosznia-Hercegovinában 1995-ben hajtotta végre. Néhány évvel később a Szövetség légi műveletet hajtott végre a koszovói lakosság elleni erőszak megakadályozására, majd 1999-ben békefenntartókat telepített ide.

Szeptember 11.

Az 1999. évi Stratégiai Koncepció a NATO új misszióinak tanulságait, a hidegháborús időszakot követő megváltozott biztonsági feltételeket, és

a biztonság kooperatív megközelítését foglalta magába. Az új koncepció arra is rámutatott, hogy a jövőbeni fenyegetések „többirányúak, és sokszor nehezen megjósolhatóak”. Az események hamarosan igazolták a szövetségesek előrelátását.

2001. szeptember 11-én terroristák utasszállító repülőgépeket használtak tömegpusztító fegyverként egyesült államokbeli célpontok ellen.

A támadások sokkoló kegyetlensége és a végrehajtáshoz használt eszközök rámutattak a nyitott és demokratikus társadalmak sebezhetőségére, az aszimmetrikus hadviselés új formájára. A következő napon – a Szövetség történetében először – a szövetségesek a Washingtoni Szerződés 5. cikkére, a NATO kollektív védelemre vonatkozó rendelkezésére hivatkoztak, megerősítve, hogy az egyikük ellen indított fegyveres támadást a valamennyiük ellen irányuló fegyveres támadásnak tekintik.

Ezt követően a Szövetség intézkedéseket fogadott el az Egyesült Államok támogatására. Gyorsan hajókat telepítettek a Földközi-tenger keleti térségébe a terrorizmussal gyanúsított hajók átvizsgálására és

Az Operation Active Endeavour hajói – © NATO

felkutatására. Ez a művelet, az Active Endeavour napjainkban is folytatódik, mára a Földközi-tenger teljes területét lefedi.

Ezen túlmenően egyes szövetségesek haderőt telepítettek Afganisztánba az USA által vezetett, a szeptember 11-i támadásokért felelős al-Káida terrorszervezet, és az ennek menedéket nyújtó, elnyomó tálib rezsim elleni műveletek támogatására. 2003 augusztusa óta a Szövetség itt a Nemzetközi Biztonsági Közreműködő Erő (ISAF) békefenntartó misszióját vezeti.

A 2002-ben Prágában és a 2004-ben Isztambulban megtartott NATO-csúcsértekezletek célja az átalakítás felgyorsítása volt, a NATO olyan dinamikus szövetséggé való formálása, amely képes a hagyományos szövetségi műveleti területeken kívüli műveletek végrehajtására.

Új biztonsági kihívások

A nemzetközi terrorizmus fenyegetése mellett a NATO vezetői hamar felismerték, hogy a gazdasági trendek, a technikai és geopolitikai fejlődés, a környezeti kihívások globális hatással bírhatnak, amelyek

befolyásolják a NATO jövőbeni szerepét és feladatait.

A NATO 2010. novemberi lisszaboni csúcsértekezletén elfogadott stratégiai koncepciója a 21. században a Szövetség előtt álló, a hagyományostól eltérő biztonsági kihívások természetére világít rá.

Először is a nukleáris fegyverek, egyéb tömegpusztító fegyverek és hordozó rendszereik elterjedése kiszámíthatatlan következményekkel fenyegetik a globális stabilitást és prosperitást.

Másodszor, a terrorizmus közvetlenül fenyegeti a NATO-tagországok lakosságát, tágabb értelemben a nemzetközi stabilitást és prosperitást, főként, ha a terroristák nukleáris, vegyi, biológiai vagy radiológiai fegyverek birtokába jutnak.

Harmadszor, a NATO határain kívüli instabilitás vagy konfliktus közvetlenül fenyegetheti a Szövetség biztonságát, az olyan szélsőséges, terrorista, az országokon átívelő illegális tevékenységek elősegítésével, mint a fegyver-, kábítószer- és emberkereskedelem.

Negyedrész, a kibertámadások egyre gyakoribbá, szervezettebbé és költségesebbé válnak.

A külföldi katonai és hírszerző szolgálatok, a szervezett bűnözés, terroristák és szélsőséges csoportok is állhatnak a támadások hátterében. A világűrhez való hozzáférést gátló lézerfegyverek és technológiák ugyancsak aggodalom forrásai.

Ugyanakkor minden ország fokozottan támaszkodik a nemzetközi kereskedelmet, energiabiztonságot és jólétet meghatározó kommunikációs, közlekedési és szállítási útvonalakra. Mivel a világon megtermelt javak nagyobb részét átszállítják a Földön, az energiaellátás folyamatosságának megszakítása fokozott veszélyt jelent.

A kulcsfontosságú környezeti és erőforrás-korlátok, így az egészségkockázat, a klímaváltozás, a vízhiány és a fokozódó energiaszükséglet szintén formálják a jövőbeli biztonsági környezetet, és képesek a NATO tervezésének és műveleteinek jelentős befolyásolására.

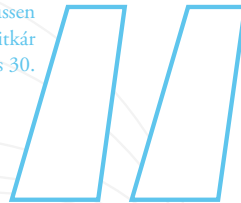
Végezetül pedig a már-már elfeledett hagyományos fenyegetés újraéledt. Számos régió és ország tesz szert modern harcászati eszközökre, amely az euroatlanti és nemzetközi biztonságra nézve nehezen belátható következményekkel jár. Különösen súlyos kihívást jelent a ballisztikus rakéták terjedése.

A 2010. évi stratégiai koncepció kimondja, hogy a Szövetségnek képesnek kell lennie tagjai új fenyegetésekkel szembeni védelmére és még a legsúlyosabb válsághelyzetek kezelésére is. Ahol a konfliktus-megelőzés sikertelennek bizonyul, a Szövetségnek fel kell készülnie az ellenségeskedések kezelésére. A konfliktuskezelést követően a NATO-nak a béke és biztonság hosszú távú feltételeinek megteremtésében kell segítséget nyújtania.

A katonai erő alkalmazásáról hozott politikai döntés soha nem könnyű. De az erő gyors és megfontolt alkalmazása gyakran megakadályozza a válság elmélyülését.

Anders Fogh Rasmussen
NATO főtitkár
2011. május 30.

Válsághelyzetek főszereplője

A NATO nem képes a 21. század kihívásaival egymaga szembeszállni. A NATO vezette műveletek tanulságai megmutatták a szövetségeseknek, hogy a harcászati eszközök nem elegendők a válság és a konfliktusok kezeléséhez.

A transzatlanti szövetség szereplők egyre szélesebb körével – nem kormányzati, illetve nemzetközi szervezetekkel, így például az Egyesült Nemzetek Szervezetével, az Európai Unióval, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezettel – együttműködve segíti a válságkezelés átfogó, politikai, gazdasági és katonai megközelítésének kidolgozását, beleértve a stabilizációs és újjáépítési erőfeszítéseket. A NATO fokozza politikai szerepvállalását partnerei felé a válságok minden szintjén, azok előtt, alatt és után.

A NATO az eszközök szélesebb körét kívánja hatékonyabbá tenni a válságkezelés teljes spektrumán keresztül. Az intézkedések között szerepel egy korlátozott civil válságkezelő képesség létrehozása, az integrált polgári–katonai tervezés fokozása, és a helyi erők jobb kiképzése a válságzónákban.

2012-ben mintegy 140 000 fő vett részt három kontinensen, öt NATO vezette misszióban és műveletben: válságkezelő és béketámogató műveletek Afganisztánban és a Balkánon; terrorellenes műveletek a mediterrán térségben; kalózellenes művelet Afrika szarvánál és az Ádeni-öbölben; támogató misszió az Afrikai Unió számára.

Afganisztán

A szeptember 11-i támadások után közvetlenül az Egyesült Államok Afganisztánban megkezdte az Enduring Freedom nevű terrorellenes műveletét. A művelet célja az elnyomó tálib rezsim elmozdítása a hatalomból, amely az al-Káidának – a támadásokért felelős terrorista szervezetnek – nyújtott menedéket.

Felmerült a kétség, hogy az afgán biztonsági erők nem képesek az országot önállóan stabilizálni, ezért 2001 decemberében a bonni konferencia kérte az ENSZ jóváhagyását egy a biztonsági erők létrehozását és kiképzését segítő erő felállításához. 2001. december 20-án az ENSZ BT 1386. számú határozatával döntött a Nemzetközi Biztonsági Közreműködő Erő (ISAF) felállításáról és Kabulba, illetve a környező régióba való telepítéséről.

Eredetileg a Nemzetközi Biztonsági Közreműködő Erő (ISAF) nem tartozott sem a NATO, sem az ENSZ kötelékébe: önkéntesek szövetsége volt, amelyet az ENSZ Biztonsági Tanácsa felhatalmazására telepítettek. 2003 augusztusában a Szövetség átvette a misszió stratégiai parancsnokságát, ellenőrzését és koordinációját, lehetővé téve egy állandó ISAF-támaszpont létrehozását Kabulban. Az ISAF küldetése az afgán

kormány támogatása a biztonságos környezet létrehozásában országszerte.

2003 végén az ISAF-misszió 10 ezernél kevesebb főt számlált, mandátuma pedig a fővárosra, Kabul városára és a környező területekre korlátozódott. Mandátuma lassan kiterjedt egész Afganisztánra. A tálibok által szított lázadások megnehezítették az ISAF feladatait, így a szövetségesek a lázadásokra reagálva csapat-kiegészítés mellett döntöttek, megnövelve az ISAF erőit, amelynek teljes létszáma 50 ország hozzájárulásával meghaladta a 130 ezret.

Egy új, átfogó, a lázadások leküzdését célzó civil-katonai stratégia a szélsőségesek izolálását szolgálta, azáltal, hogy kapcsolatot épített az afgán néppel és a kormánnyal. A 2010 elején bevezetett stratégia számos területen visszaszorította a felkelőket. Az ISAF-nek a helyi lakosság védelmét célzó stratégiája csökkentette a véletlen civil áldozatok számát annak ellenére, hogy a tálibok továbbra is a civil lakosságot támadják.

Az afgán biztonsági erők erejük és képességeik növekedésével fokozatosan átvesszik az irányító szerepet a biztonsági műveletekben. Ennek megfelelően a NATO és az ISAF szerepvállalása a harcoktól fokozatosan a támogatás irányába tolódik el. A biztonságért viselt felelősség átadása az afgán erőknek

2011-ben kezdődött meg. Várhatóan 2013 közepére Afganisztán minden részén megkezdődik a biztonságért vállalt felelősség átadása az afgán erőknek. 2012 májusában a chicagói csúcstalálkozón a szövetséges vezetők megerősítették, hogy az ISAF fokozatosan és felelősen vonja ki haderejét, ezzel 2014 végére befejezi küldetését.

A Szövetség szorosan együttműködik az afgán kormánnyal és a nemzetközi szervezetekkel és szerepvállalókkal a még fennmaradó feladatok teljesítésében, így az Afgán Nemzeti Biztonsági Erők hosszú távú fejlesztésében, az afgán demokrácia konszolidációjában, a korrupció, a kábítószer-kereskedelem elleni harc fokozásában, a korábbi felkelőknek közösségeikbe való békés integrációjában. Az ISAF csapatok 2014 végéig történő kivonása nem jelenti a szövetségesek által

Afganisztánnak nyújtott támogatás befejeződését. Chicagóban a szövetségesek egy NATO-vezette 2014 után indítandó új támogató misszió küldéséről állapodtak meg az afgán biztonsági erők kiképzésére, tanácsadás és támogatás nyújtására. A 2010-ben, a lisszaboni csúcson kialakított hosszú távú partnerség a NATO és Afganisztán között tartósan fennmarad.

A Balkán-félsziget

A korábbi Jugoszlávia 1991-ben kezdődött széthullása idején a NATO katonai beavatkozást hajtott végre 1995-ben Bosznia-Hercegovinában, 1999-ben Koszovóban, 2001-ben pedig a Macedónia volt Jugoszláv Köztársaságban* a konfliktusok megfékezésére, illetve elhárítására.

Bosznia és Hercegovina

A NATO szerepvállalása Boszniában és Hercegovinában 1992-ben kezdődött. 1992 októberében a NATO AWACS (Légi Előrejelző és Irányító Rendszer) repülőgépes művelet megfigyelést végzett az ENSZ Biztonsági Tanácsa 781. határozata alapján, repüléstilalmi zónát hozva létre Bosznia-Hercegovina felett. Később a NATO és a Nyugat-európai Unió megkezdte az ENSZ BT 787. határozata szerinti szankciók végrehajtását, a fegyverembargó kikényszerítését.

„Az afgán nép a mi küldetésünk középpontja – továbbra is mindennek a középpontjába kell állítani, amit teszünk vagy mondunk Afganisztánban.”

James G. Stavridis admirális
a NATO európai erőinek főparancsnoka
2010. november 29.

Az SFOR belga katonája újrát közben beszél egy helyi lakossal Bosznia-Hercegovinában – © Belga Védelmi Minisztérium

1995 augusztusában és szeptemberében a NATO-szövetségesek légi műveletet hajtottak végre a boszniai szerb erők ellen. Ez a művelet segítette a békeszerződés elfogadását a szerb vezetésknél. 1995 decemberével a NATO vezetésével a végrehajtó erők (IFOR) békefenntartói érkeztek Bosznia-Hercegovinába a béke katonai feladatainak ellátására.

Az IFOR-t a stabilizációs erők (SFOR) követte 1995 decemberében, amely

„Az ENSZ és az SFOR figyelemreméltó boszniai együttműködésére kell építenünk, hogy tovább finomítsuk az erők és diplomácia együttes alkalmazását – amely a Balkánon, mint mindenhol, a béke záloga. Az ENSZ felhatalmazással végrehajtott NATO-vezette művelet bizonyosan a jövőbeni törekvések modellje lesz.”

Kofi Annan
egykori ENSZ főtitkár 1999. január 28.

43 ország, közöttük NATO- és más országok, így Oroszország hozzájárulásából jött létre. Részben az SFOR jelenlétének köszönhető, hogy egymillió háborús menekült térhetett vissza otthonába. A biztonsági helyzet javulása a csapatlétszám fokozatos csökkentését eredményezte, az eredeti 60 ezerről 7 ezerre. 2004. december 2-án az SFOR sikeresen befejezte működését, és a NATO átadta a békefenntartás felelősségét az Európai Unió erőinek. Az EU-műveletek a NATO támogatásával folytatódnak.

Koszovó

1999 márciusában a Szövetség az erőszakért felelős jugoszláv kormány katonai és félkatonai szervezetei elleni légi műveletről határozott. A döntés meghozatala előtt már minden más lehetőséget kimerítettek, és a rendezést célzó tárgyalások ismételen kudarcba fulladtak.

A légi művelet 78 napig tartott, és eredményeként megszűnt mindenfajta katonai akció a konfliktusban részt vevő felek között; a jugoszláv hadsereget, a szerb rendőrséget és félkatonai erőket kivonták Koszovóból, megegyezés született

A KFOR dán katonája nyugtatja a kedélyeket a koszovói konfliktus időszakában – © NATO

Koszovói menekültek a NATO táborban Macedónia volt Jugoszláv Köztársaság területén* – © NATO

a koszovói nemzetközi katonai jelenlétről, a menekültek és kitelepített személyek feltétel nélküli, biztonságos visszatéréséről, és minden oldal kinyilvánította, hogy kész a politikai megegyezésre.

A NATO-vezette koszovói erők (KFOR) mandátuma a NATO és a jugoszláv parancsnokok 1999. június 4-én aláírt katonai-műszaki megállapodásán, valamint az ENSZ Biztonsági Tanács 1244. határozatán alapul. A KFOR volt felelős az ellenségeskedés kiújulásának megakadályozásáért, a biztonságos környezet kialakításáért, valamint a Koszovói Felszabadító Hadsereg lefegyverzéséért. A KFOR emellett a jövőbeni fejlődéshez elengedhetetlen biztonsági környezet megteremtése érdekében támogatja a nemzetközi humanitárius törekvéseket, együttműködik a nemzetközi polgári jelenléttel, az ENSZ koszovói Ideiglenes Adminisztrációs Missziójával.

Eredetileg a KFOR mintegy 50 ezer fős a NATO-tagországokból és a partner országokból érkezett állománya egységes irányítás és ellenőrzés alatt állt. Miután Koszovó 2008 február 17-én egyoldalúan deklarálta függetlenségét, a NATO megerősítette, hogy ez a KFOR mandátumát nem érinti, a békefenntartók az ENSZ BT 1244. határozata értelmében Koszovóban maradnak, hacsak az ENSZ Biztonsági Tanácsa másképpen nem határoz.

Macedónia volt Jugoszláv Köztársaság*

2001 augusztusában Macedónia volt Jugoszláv Köztársaság* elnöke NATO-támogatást kért az albán etnikumú csoportok lefegyverzéséhez. A NATO-megegyezés feltétele az volt, hogy a kormány visszaállít bizonyos kisebbségi jogokat. A politikai megegyezés érdekében különböző országok és nemzetközi szervezetek – köztük a NATO – speciális küldöttei közvetítettek a kormány és az ország albán etnikai közösségének képviselői között. Ez nyitott utat a NATO számára, hogy 30 napos misszióra mintegy 3500 önkéntest telepítsen az albánok lefegyverzésére. Ezek a kezdeményezések segítettek az országban a rendezés és helyreállítás alapjainak lerakását.

Szkopje kérésére a NATO-csapatok az Európai Unió és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet ellenőreinek védelmére az országban maradtak 2003 március végéig, ekkor a missziót átvette az Európai Unió.

Jelenleg a KFOR az egyetlen nagy létszámú szövetséges erők a Balkánon, bár a NATO központot tart fenn Szarajevóban és Szkopjében a helyi kormány védelmi reformjainak segítésére.

Az évek során a NATO nyugat-balkáni politikája

Kanadai vadászgép a NATO líbiai akciójában – © MoD Canada

a békefenntartástól és válságkezelés irányából a régió országaival fenntartott partnerség fejlesztése és az euroatlanti integráció elősegítése felé tolódott el. A Nyitott ajtók politikája keretében a NATO a régió számos országát fogadta tagjai sorába, míg más országok tagjelöltékké váltak (lásd a 35. oldalt).

Líbia

2011-ben a NATO egy 7 hónapig tartó műveletet hajtott végre, hogy megvédje a civil lakosságot Líbiában a támadásoktól vagy a támadásokkal való fenyegetésétől. 2011 tavaszán Kadhafi líbiai elnök rezsimjének a demokráciát támogató civil tüntetők ellen irányuló kiterjedt és szisztematikus támadásait követően az ENSZ BT elfogadta az 1970. és 1973. határozatát, amelyek – más intézkedések mellett – fegyverembargóra és repüléstilalmi zóna kialakítására szólítottak fel. Az 1973. határozat további felhatalmazást adott a tagállamoknak és a regionális szervezeteknek, hogy hozzanak meg „minden szükséges intézkedést” a támadásoknak és fenyegetéseknek kitett civilek és civil polgárok lakta körzetek védelme érdekében. A nemzetközi koalíció

hamarosan megkezdte a Biztonsági Tanács mandátumának kikényszerítését.

2011 márciusában a NATO-szövetségesek arról hoztak döntést, hogy az ENSZ mandátuma alatt magukra vállalnak minden Líbiát érintő katonai műveletet. A NATO *Unified Protector* műveletének célja az ENSZ BT 1970. és 1973. határozata valamennyi katonai vonatkozásának megvalósítása volt. A szövetségesek a mandátum alapján gyorsan kikényszerítették a fegyverembargót és a repüléstilalmi zónát, valamint a támadásoknak és fenyegetéseknek kitett polgári lakosság és a civilek lakta körzetek védelméhez szükséges további intézkedéseket hozták.

A fegyverembargó keretében NATO hadihajók és repülőgépek járőröztek Líbia felségvizeinek közelében. A régióban a NATO ellenőrizte a hajók mozgását, elválasztva a legális kereskedelmi vagy humanitárius forgalmat a gyanús hajóktól, amelyeket alapos vizsgálatnak vetettek alá. Ha a hajón fegyvert, lőszert, vagy zsoldosokat találtak, a hajónak és legénységének megtilthatták, hogy folytassa útját.

A civilek és a civilek lakta körzetek védelmére a NATO felderítő, ellenőrző

Járőrözés a Földközi tengeren – © Italian Navy

és információgyűjtő műveleteket hajtott végre a líbiai lakosságot fenyegető erők azonosítására. A NATO légi és tengeri eszközei képesek megtámadni a katonai célpontokat a szárazföldön, tengeren és a levegőben. Ennek eredményeképp a Kadhafi-rezsim egyre több harci eszköze és katonai infrastruktúrája semmisült vagy rongálódott meg. A NATO mindent megtesz annak érdekében, hogy a polgári lakosságot megvédje, és segíti a humanitárius segélyek célba juttatását.

Amint a körülmények lehetővé tették – október 31-én – az Észak Atlanti Tanács sikeresen leállította a líbiai civilek védelmét biztosító NATO műveletet. A Kadhafi-rezsim bukása új fejezetet nyitott Líbia történelmében. A szövetségesek kifejezték hajlandóságukat az ideiglenes líbiai hatóságok támogatására a védelmi és biztonsági szektor reformja kapcsán, ha a szövetség támogatását kérik, illetve ha az hozzáadott értéket képviselne.

A Mediterrán-régió

Az Active Endeavour a NATO haditengerészeti erői által irányított tengeri megfigyelő művelet, amelyet

a szeptember 11-i terrortámadásokat követően indítottak a mediterrán térségben a terroristák felderítésére, elrettentésére és a velük szembeni védelemre. Ez a NATO első, a Washingtoni Szerződés 5. cikke alapján indított művelete. A Földközi-tenger keleti partjaihoz telepített NATO-hajók már 2001. október 6. óta járőröznek. Sikeres tevékenységüket 2003 elején kiterjesztették a Gibraltári-szorosra, majd egy évvel később, 2004 márciusában az egész mediterrán térségre. Bár a művelet középpontjában a terrorizmussal kapcsolatos tevékenység áll, a mediterrán térség egészének biztonságára kedvező hatással van.

Az Ádeni-öböl

Az Ádeni-öbölben és Afrika szarvánál egyre gyakoribbá váló kalóztámadások miatt Ban Ki-Mun ENSZ-főtitkár kérésére a NATO 2008 óta kíséri az ENSZ Világ-élelmiszerügyi Programjának kereskedelmi hajóit a veszélyes vizeken, kalózzellenes műveleteivel elősegíti a térség biztonságának növelését. 2011-ben a NATO átlagosan 4-5 hajót és három tengeri járőr repülőgépet alkalmazott műveletei során. Az Ocean Shield

Légi-szállítás az Afrikai Unió közel 5000 békefenntartójának – © NATO

Pakisztán: dán nővér nyugtatja a földrengés egy kis áldozatát – © NATO

művelet keretében a régió országai számára kiképzést biztosít a kalózellenes fellépéshez szükséges saját képesség kiépítéséhez.

A Szövetség az ENSZ BT vonatkozó határozatainak megfelelően, más nemzetközi haditengerészettel és az érintettekkel összehangoltan végzi tevékenységét az együttműködés és koordináció javítása érdekében.

Iraki segítségnyújtás

A NATO Iraki Kiképző Missziója 2004 és 2011 között nyújtott támogatást az iraki kormányoknak. A Szövetség segítette az országot saját biztonságának megteremtésében, az iraki fegyveres erők személyzetének kiképzésével és a biztonsági intézmények kialakításával, az egyes NATO tagországok által adományozott eszközszállítások koordinálásával, általánosabb értelemben az iraki védelmi reform támogatásával. A kiképző misszió az iraki fegyveres erők több mint 5200 hivatásos és nem hivatásos tisztje és mintegy 10 000 iraki rendőr számára biztosított kiképzést.

Az Irakkal való együttműködés az ENSZ BT 1546. határozatának megfelelően valósult meg, amely

a nemzetközi és regionális szervezetek támogatását kérte az iraki nép szükségletei kielégítéséhez az iraki kormány felkérése alapján.

E misszió mandátuma ugyan 2011 decemberében lejárt, a Szövetség továbbra is elkötelezett marad Irak saját biztonságának megteremtését és a regionális biztonsághoz való hozzájárulását lehetővé tevő képességének támogatása mellett. A NATO és Irak strukturált együttműködési keret alakít ki a stratégiai párbeszéd előmozdítására és Irak biztonsági képességének kialakítására, csereprogramokon, oktatáson és kiképzésen keresztül történő fejlesztésére.

Az Afrikai Unió támogatása

2003 és a 2010. februári tűzszüneti megállapodás-kíséret között a szudáni Dárfúr tartományban véres polgárháború dúlt. A konfliktus humanitárius válságot idézett elő, amely több tízezer ember meggyilkolását és milliók menekülté válását eredményezte. A NATO az Afrikai Unió (AU) kérésére 2005 júliusában megkezdte az Afrikai Unió szudáni missziójának

támogatását, amely 2007. december 31-ig tartott. Amikor 2008 januárjában a misszió közös ENSZ–EU misszióvá alakult, a NATO kifejezte készségét arra, hogy megvizsgál minden további támogatási kérelmet.

Szomáliának 1991 óta nincs valódi kormánya, az ország lakossága több év óta az egymással rivalizáló hadurak közötti küzdelemtől, valamint az éhínségtől és a betegségektől szenved. 2007 júniusában a NATO az Afrikai Unió kérésének eleget téve stratégiai léghídat biztosított az Afrikai Unió szomáliai missziója (AMISOM) számára a békefenntartó haderő telepítéséhez.

A NATO ugyancsak az AU kérésére képességépítő támogatást nyújt az AU hosszú távú békefenntartó képességei, így főként az Afrikai Készenléti Haderő számára. Végül a NATO kíséretet biztosít az ENSZ által bérelt hajóknak az AMISOM misszió támogatása keretében.

A NATO segítségnyújtását más nemzetközi szervezetekkel – így elsősorban az Egyesült Nemzetekkel, az Európai Unióval –, valamint bilaterális partnereivel összehangolva biztosítja.

Katasztrófa- és humanitárius válságreagálás

A NATO Euroatlanti Katasztrófa-reagálási Koordinációs Központja (EADRCC) a hét minden napján 24 órában végzi a NATO tagállamok és a partnerországok közötti katasztrófareagálás koordinációját. A központ több mint 45 vészhelyzetben – így árvizeket, erdőtüzeket, földrengéseket követően – tett következménykezelő erőfeszítéseket.

A műveletek között szerepelt az USA-nak 2005 augusztusában a Katrina hurrikán idején nyújtott segítség, a pakisztáni kormány kérésére a 2005 októberében pusztító földrengést követően, a 2010 júliusi pusztító árvíz leküzdésében nyújtott támogatás. A központ megbízást kapott a vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris támadások következményeinek kezelésére.

A központ erőfeszítéseit az ENSZ Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatalával szoros együttműködésben hajtja végre, amely megőrizte a nemzetközi katasztrófareagálás koordinálásában vállalt vezető szerepét.

Az euro-atlanti térség biztonságát legjobban a partnerországokkal és szervezetekkel világszerte kialakított kapcsolatainak kiterjedt hálózata biztosítja. Ezek a partnerkapcsolatok konkrét és értékes hozzájárulást jelentenek a NATO alapvető feladatainak sikeres megvalósításához.

2010. évi Stratégiai Koncepció

A biztonság kiterjesztése a partnerség révén

Az 1990-es évek elejétől kezdődően a NATO partnerségi hálózatot épít ki az euroatlanti, a mediterrán, a Perzsa-öböl térségének és más területek nem NATO-tag államaival. Ezek a partnerségek biztosítják a politikai párbeszéd és együttműködés keretét a biztonság és védelem területén. Alapvető fontosságúak sok NATO-vezette művelet és küldetés szempontjából, és hozzájárulnak a Szövetség meghatározó értékeinek hirdetéséhez.

2011 áprilisában a NATO külügyminiszterei a partnerséget befogadóbbá, hatékonyabbá, és rugalmasabbá tevő új politikát fogadtak el. Az új politika értelmében a NATO kész politikai párbeszédre és gyakorlati együttműködésre bármely országgal, amely osztozik a Szövetségnek a nemzetközi béke és biztonság iránti elkötelezettségében. A NATO partnereinek tett új ajánlata több politikai konzultációt tartalmaz a közös biztonsági kérdésekről, a partnerség egyszerűbb, modernebb eszközét kínálja, és nagyobb szerepet biztosít azon műveletek stratégia-kialakításában és döntéshozatalában, amelyekben szerepet vállalnak.

Az új politika keretében a NATO kétoldalú együttműködési programjának résztvevői – így az euroatlanti partnerek, a Mediterrán Dialógus, az Isztambuli Együttműködési Kezdeményezés, vagy a globális partnerek – lehetőséget kapnak egyéni partnerségi együttműködési program kialakítására. Programjaik kialakításakor a partnerek az új partnerség és együttműködési menüből választanak, amelyben mintegy 1600 tevékenység szerepel a katonai együttműködéstől és kiképzéstől, a védelmi reformtól és tervezéstől, a polgári-katonai kapcsolatokon át a válságkezelési és katasztrófareagálási műveletekig, a tudományos és környezeti együttműködésig. A partnerek együttműködési prioritásaikat igényeiknek és érdeklődésüknek megfelelően választják ki

Dmitrij Medvegyev
 egykori orosz elnök és
 Anders Fogh
 Rasmussen, NATO
 főtitkár érkezik
 a NATO Lisszaboni
 csúcstervezésére,
 2010
 – © NATO

Ukrán katona egy NATO gyakorlaton – © NATO

A NATO-Grúzia Bizottság – © NATO

Partnerek az euroatlanti régióban

Az Euro-atlanti Partnerségi Tanács (EAPC) a 28 szövetséges és 22 partnerország multilaterális fóruma a nemzetközi párbeszédre, konzultációra és együttműködésre. Az 1997-ben létrehozott EAPC az 1991 decemberében közvetlenül a hidegháború befejeződését követően létrejött Észak-atlanti Együttműködés Tanácsot (NACC) követte.

Az EAPC tagjai havonta nagykövetségi szinten, rendszeresen miniszteri, és alkalmanként csúcstalálkozón találkoznak. A partnerek rendszeresen véleményt cserélnek az aktuális politikai és biztonsági kérdésekről, így az Afganisztánban és Koszovóban kialakult helyzetről, ahol a partnerek szerepet vállalnak a NATO vezette műveletekben.

Az EAPC a NATO 1994-ben életre hívott Partnerség a Békéért (PfP) programjában átfogó, többoldalú politikai keretet biztosít a partnerországokkal megvalósuló kétoldalú kapcsolatokhoz. A PfP célja a stabilitás fokozása, a fenyegetések csökkentése, és megerősített biztonsági kapcsolat kiépítése az egyes partnerországok és a NATO között a demokratikus elvek iránti elkötelezettség alapján.

Kapcsolat Oroszországgal, Ukrajnával, Grúziával

Az euro-atlanti partnerek közül a NATO Oroszországgal, Ukrajnával, és legutóbb Grúziával épített ki speciális együttműködési keretet.

A NATO kapcsolata Oroszországgal az 1990-es évek elején kezdődött, amikor Oroszország 1991-ben csatlakozott a NACC-hoz, majd 1994-ben a Partnerség a Békéért programhoz. Oroszország biztosította a legjelentősebb nem-NATO haderőt a bosznia-hercegovinai békefenntartó művelethez. 1997-ben a kétoldalú kapcsolatot formálisabb alapokra helyezték, a dialógus és együttműködés fejlesztésére a NATO–Oroszország Alapító Okirat aláírásával létrehozták a NATO–Oroszország Állandó Közös Tanácsot (PJC).

A hidegháborús sztereotípiák továbbélése megakadályozta, hogy a PJC teljes mértékben kifejtsen hatását, és a NATO koszovói légi művelete körül kialakult nézetkülönbségek szintén hatással voltak a NATO és Oroszország viszonyára, bár Oroszország békefenntartókat küldött a koszovói misszióba.

A szeptember 11-i terrortámadást követően a kapcsolat megerősödött. A szövetségesek és Oroszország 2002-ben a PJC-t a NATO–Oroszország Tanáccsal (NRC) váltotta fel,

amelynek elnöke a NATO főtitkára. Az NRC-ben minden ország egyenlőként vesz részt, a döntéseket konszenzussal hozzák. Az NRC a gyakorlati együttműködés és politikai dialógus építésének értékes eszközévé vált.

Bár a szövetségesek és Oroszország között továbbra is vannak bizonyos nézetkülönbségek, az NRC együttműködése háttérben az a pragmatikus felismerés húzódik, hogy tagjainak azonos kihívásokkal kell szembenéznie: az afganisztáni helyzettel, a terrorizmussal, a kalózkodással, a tömegpusztító fegyverek terjedésével, a természeti és ember által okozott katasztrófákkal.

A 2010. novemberi lisszaboni csúcson az NRC vezetői vállalták, hogy „igazi stratégiai és modern együttműködés” létrehozásán dolgoznak, és további gyakorlati együttműködést építenek ki a közös érdekeltségi területeken.

A PfP-partner Ukrajnával a kétoldalú kapcsolatot 1997-ben helyezték formális alapokra, a Megkülönböztetett Partnerségi Charta aláírásával, amely létrehozta a NATO–Ukrajna Bizottságot. A dialógus és együttműködés több területen megerősödött. A Szövetség fő prioritási területei a védelmi és biztonsági szektor demokratikus reformjához nyújtott támogatás, és Ukrajna szerepvállalása a NATO vezette műveletekben.

A tagsági törekvések több éven át fokozottan ösztönözték a reformokhoz vezető együttműködési törekvéseket. A jelenlegi kormány ugyan pillanatnyilag nem törekszik NATO tagságra, deklaráta a Szövetséggel folytatott együttműködés jelenlegi szintjének fenntartását. A szövetségesek tiszteletben tartják Ukrajna „tömbön kívüli” státusát, és készek az Ukrajnával folytatott együttműködés fejlesztésére

„Megállapítottuk aényt, hogy a hűvös kapcsolatok és követelések ideje lejárt. Most optimistán előre tekintünk, és próbáljuk a kapcsolatot minden irányban kiépíteni Oroszország és a NATO között.”

Dmitrij Medvegyev
 az Orosz Föderáció elnöke 2010. november 20.

Sheik Al-Ahmad Al-Sabah a kuvaiti Nemzetbiztonsági Iroda tagja a „NATO és az Öböl-menti országok” konferenciáján, Kuvait, 2006 – © NATO

és a reformok végrehajtásának támogatására.

A kora kilencvenes évektől partnerország Grúziával a 2003-as „rózsás forradalom” után a grúz nemzeti reformfolyamat támogatásával erősödött a kapcsolat. 2006-ban intenzív párbeszéd keretében megbeszélések kezdődtek az ország tagsági törekvéseiről. A 2008. áprilisi bukaresti csúcson a Szövetség vezetői egyetértettek, hogy Grúzia és Ukrajna a Szövetség tagja lehet egy napon.

Néhány hónappal később, az ország Oroszországgal kialakult konfliktusát követően 2008 szeptemberében a NATO és Grúzia megalakította a NATO–Grúzia Bizottságot, hogy felügyelje a NATO által Grúziának a konfliktust követően nyújtott támogatást, illetve központi szerepet játsszon az ország NATO-tagsági törekvéseinek megvalósításában. A 2012-es chicagói csúcson a szövetségesek vezetői üdvözölték Grúziának a bukaresti csúcs óta az euroatlanti törekvéseivel összefüggő reformok terén elért előrehaladását. Ugyanakkor a grúziai politikai intézmények teljesítményének és hatékonyságának megerősítésére több demokratikus reformra van szükség.

A Mediterrán Dialógus

A PfP-kezdemenyvezést 1995-ben kiegészítette a Mediterráneum tágabb vidékén, Egyiptom, Izrael, Jordánia, Mauritánia, Marokkó és Tunézia részvételével létrehozott Mediterrán Dialógus. A program, amelyhez 2000-ben Algéria is csatlakozott, jó kapcsolat és kölcsönös megértés kialakítására törekszik a mediterrán térség országaival, valamint a régió biztonságát és stabilitását kívánja növelni. 2004-ben a párbeszéd tényleges partnerséggé fejlődött, fokozva a gyakorlati együttműködést például a védelmi reformok és a határbiztonság terén folytatott együttműködéssel, az interoperabilitás javításával. A megerősített partnerség a terrorizmus elleni harcot is középpontjába állította.

A dialógusban részt vevő országok közül néhányan csapatokkal járultak hozzá a NATO balkáni béketámogatási műveletéhez, és együttműködnek az Active Endeavour műveletben a vizeiken gyanús mozgásokat végző hajókról adott információkkal. A NATO teljes körű konzultációt folytatott mediterrán partnereivel a NATO vezetete líbiai műveletről, Jordánia és Marokkó pedig aktívan támogatta a műveletet.

Az ausztrál
Jason Blain
alezredesnek,
az Első Mentor
Csoport tagjának
találkozója
a Sajawul súra
bölcsseivel –
Courtesy
Australian MoD

Az Isztambuli Együttműködési Kezdeményezés

Az Isztambuli Együttműködési Kezdeményezés (ICI) 2004-es létrehozása jelezte, hogy a Szövetség nyitni kíván a Mediterrán Dialógusban részt nem vevő közel-keleti országok felé. A kezdeményezés célja, hogy a globális és regionális biztonság hosszú távú megeremtése érdekében kétoldalú, gyakorlati NATO-együttműködést kínáljon az Öböl-országoknak. Jelenleg Bahrein, Katar, Kuvait és az Egyesült Arab Emírségek tagjai az ICI-nek. Szaúd-Arábia és Omán szintén érdeklődést mutat a kezdeményezés iránt. Katar és az

Egyesült Arab Emírségek aktívan támogatta a NATO vezetete líbiai műveletet, tovább hangsúlyozva a művelet regionális támogatottságát.

Együttműködés a globális partnerekkel

A NATO e szervezett kereteken kívül számos más partnerrel működik együtt világszerte. Ezek közé tartozik Ausztrália, Japán, a Koreai Köztársaság, Új-Zéland, Afganisztán, Irak, Mongólia és Pakisztán. Az együttműködés foka nagymértékben eltérő. Míg egyes országok haderővel, vagy más módon járulnak hozzá a NATO vezetete műveletekhez, mások a politikai párbeszéd fokozása iránt fejezték ki érdeklődésüket, illetve a NATO-val fennálló kapcsolat fejlesztésére törekuszenek a közös érdeklődési területeken.

Együttműködés más nemzetközi szervezetekkel

Napjaink biztonsági kihívásai a szereplők és a civil-katonai eszközök széles körének bevonásával átfogó megközelítést követelnek. A Szövetség afganisztáni és balkáni tapasztalataira támaszkodva megtanulta, hogy a válságok előtt, alatt és után más nemzetközi szereplőkkel együttműködve maximalizálja a nemzetközi

„A NATO támogatja a Mediterrán-térség és a tágabb értelemben vett Közel-Kelet lakosságának demokráciára, egyéni szabadságra és jogállamiságra irányuló törekvését – amelyek a Szövetséget alátámasztó értékek.”

a NATO chicagói csúcselőzmondatjának nyilatkozata
2012. május 20.

Ban Ki-Moon ENSZ-főtitkár jelenlétében Hamid Karzai afgán elnök és Anders Fogh Rasmussen NATO-főtitkár aláírja a Tartós Partnerségről szóló nyilatkozatot – © NATO.

erőfeszítések koherenciáját és hatékonyságát. Ezek a szereplők az ENSZ-t és ügynökségeit, az Európai Uniót (EU), az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezetet (EBESZ), valamint több más intézményt és az NGO-kat jelentik.

A keretek alapját az ENSZ jelenti, amelynek Alapokmányára a NATO alapító szerződése hivatkozik. Mindkét szervezet elkötelezett a nemzetközi béke és biztonság fenntartása mellett. Az évek során az együttműködés a válságkezelésről, a terrorizmusról,

a civil-katonai együttműködésről, az aknamentesítésről, a polgári veszélyhelyzet-tervezésről, az emberkeresedelemről és a nők béke és biztonság terén betöltött szerepéről folytatott konzultációkkal bővült. 2008 szeptemberében az ENSZ és a NATO létrehozta a kibővített konzultáció és együttműködés keretét, mindkét szervezetet segítve a fenyegetések és kihívások hatékonyabb kezelésében.

Mivel 21 tagja közös az Európai Unióéval, a NATO nagy hangsúlyt fektet az EU-val fennálló kapcsolatra, amely a körülményekre adott válaszok jegyében alakult.

A Szövetség első éveiben a NATO európai tagjai nagyrészt az Egyesült Államoktól függtek, mind a biztonság, mind a gazdasági fejlődés tekintetében. Azóta Európa erősebb és egységesebb lett. Az 1990-es évek elején az Európai Unió megkezdte közös kül- és biztonságpolitikája kidolgozását, amely Európát fokozatosan a nemzetközi kapcsolatok jelentős szereplőjévé tette.

1999 decemberében az Európai Unió képességeinek fejlesztéséről, válságkezelési feladatok felvállalásáról, a szükséges politikai-katonai struktúra kialakításáról döntött. 2003 márciusában a NATO és az EU bejelentette az együttműködés keretében létrehozott Berlin Plusz megoldást, amely az Európai Unió számára

„Szeretném hangsúlyozni, hogy az Egyesült Nemzetek továbbra is együtt dolgozik Afganisztán kormányával és népével, az ISAF-el és más partnerekkel. Mindannyiunk célja közös: stabilitás, megbékélés, jó kormányzás, az emberi jogok tiszteletben tartása, és harmonikus viszony Afganisztán és a szomszédai között.”

Ban Ki-Moon
ENSZ főtitkár
2010. november 20.

Catherine Ashton, az EU kül- és biztonságpolitikai főképviseletje és Anders Fogh Rasmussen NATO főtitkár találkozik újságírókkal a NATO központban – © NATO

a műveletek során hozzáférést biztosít a NATO eszközeihez és képességeihez. Ez a megoldás vezetett oda, hogy az Európai Unió felvállalta a NATO-missziók irányítását 2003 márciusában Macedónia volt Jugoszláv Köztársaságban, majd 2004 decemberében Bosznia-Hercegovinában. A NATO az Európai Unióval együttműködik az európai és Európán kívüli válságok és fegyveres konfliktusok elkerülésében és

megoldásában. A 2010. évi stratégiai koncepció kimondja, hogy „az EU a NATO egyedülálló és nélkülözhetetlen partnere”, együttműködésük a válságkezelés és a műveletek „átfogó megközelítésének” fontos eleme. A Szövetség vezetői ezért és más okok miatt is úgy gondolják, hogy a szilárd európai biztonsági és védelmi politika a NATO javára válik, és segíti egy igazságosabb transzatlanti biztonsági partnerség kialakítását.

A tudomány a béke és a biztonság szolgálatában

A fokozódó biztonsági kihívások leküzdésének innovatív megközelítése a NATO Tudomány a Békéért és Biztonságért (SPS) programjának egyik elsődleges célkitűzése.

A Tudomány a Békéért és Biztonságért (SPS) program olyan politikai eszköz, amely a polgári tudomány és innováció alapján támogatja a partnerekkel folytatott párbeszédet és együttműködést, hozzájárul a Szövetség alapvető célkitűzéseinek, a partnerekkel folytatott együttműködés és párbeszéd prioritási területeire összpontosítva.

A kutatási prioritások a NATO stratégiai célkitűzéseivel kapcsolódva a NATO-műveletek támogatására összpontosítanak, javítják a terrorizmus elleni védelmet és segítik más biztonsági fenyegetések kiküszöbölését is. A projektek között szerepel a robbanószerek detektálása, a vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris fegyverek elleni fizikai védelem, vészhelyzeti felkészítés, védekezés a kibertámadások ellen, és a környezeti biztonság megerősítése.

Az SPS program, amely az 50-es években a NATO által finanszírozott saját tudományos programként indult, jelenleg együttműködési projektekhez, műhelymunkákhoz és képzésekhez nyújt pénzügyi támogatást a NATO tagországok és más országok tudósai számára.

A „Nyitott ajtók” politikája

A Szövetség alapító tagjai – Belgium, Kanada, Dánia, Franciaország, Izland, Olaszország, Luxemburg, Hollandia, Norvégia, Portugália, az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok – már korán megkezdték a szervezet bővítését Görögország és Törökország (1952), majd Nyugat-Németország (1955) felvételével. Spanyolország 1982-ben csatlakozott.

A bővítés következő lépcsőjére a hidegháború befejeződését követően került sor, amikor több közép-európai ország döntött úgy, hogy jövőbeni biztonsága a NATO-csatlakozással teremthető meg, és hangot adtak csatlakozási szándékuknak. Három korábbi partner – a Cseh Köztársaság, Magyarország és Lengyelország – 1999 márciusában lett NATO-tag, s ezzel a tagországok száma 19-re bővült. 2004 márciusában hét további ország – Bulgária, Észtország, Lettország, Litvánia, Románia, Szlovákia és Szlovénia – csatlakozott a Szövetséghez, ez volt a NATO legnagyobb bővítési hulláma.

Legutóbb 2009 áprilisában Albánia és Horvátország lett NATO tag. A NATO ajtaja változatlanul nyitva áll minden európai demokrácia előtt, amely képes és kész vállalni a tagsággal járó felelősséget és kötelezettségeket.

A „Nyitott ajtók” politikája a demokratikus elvekre épülő, békében egyesülő Európa megteremtésével a stabilitást és együttműködést szolgálja.

A NATO-tagországok kormányai világossá tették, hogy a Szövetség bővítése önmagában nem cél, hanem a biztonság kiterjesztésének és az európai stabilitás növelésének eszköze. Maga a tagság lehetősége ösztönzi a jelentkező országokat a szomszédokkal fennálló viták rendezésére, a reformok és a demokratizálási folyamatok továbbvitelére. Az új tagok nemcsak a tagság előnyeit fogják élvezni a biztonság „fogyasztóiként”, de a biztonság „szolgáltatójaként” hozzá is kell járulniuk valamennyi tagország biztonságához.

- 1 NATO-tagországok képviselői aláírják az Észak-atlanti szerződést Görögország és Törökország 1952. február 18-ai csatlakozásakor – © NATO
- 2 Németország csatlakozása – 1954 – © NATO
- 3 Spanyolország csatlakozás – 1982 – © NATO

Tagsági Akcióterv

A Tagsági Akcióterv (MAP) a NATO tanácsadói, segítségnyújtási és gyakorlati támogatási programja, amely személyre szabottan igazodik a csatlakozni szándékozó országok igényeihez. Az aspiránsoknak eleget kell tenniük bizonyos alapkövetelményeknek, ilyen a piacgazdaságon alapuló, működő demokratikus politikai rendszer, a kisebbségekkel szembeni méltányos bánásmód, elkötelezettség a szomszédokkal folytatott viták békés rendezése iránt; szándék és képesség arra, hogy a Szövetség haderejéhez hozzájáruljon; elkötelezettség fegyveres erők demokratikus ellenőrzése mellett. A MAP részvétel nem garantálja

a jövőbeni tagságot, de segít az adott ország fegyveres erőinek átalakításában, és a szövetségi tagsággal járó feladatokra és kötelezettségekre való felkészítésében.

A program keretében annak 1999-es bevezetése óta kilenc ország csatlakozott teljes jogú tagként a Szövetséghez. Jelenleg a MAP résztvevői: Montenegró és Macedónia volt Jugoszláv Köztársaság*. Az utóbbit biztosították arról, hogy meghívást kap a NATO-ba, amint Görögországgal kölcsönösen elfogadható módon sikerül rendezni az ország nevének kérdését. 2010 áprilisában a Szövetség formális MAP-csatlakozási meghívást küldött Bosznia-Hercegovinának, azzal a feltétellel, hogy a NATO az ország első éves nemzeti programját csak akkor fogadja el, ha a katonai ingatlanok állami tulajdonának kulcskérdését sikerül megoldani.

Grúzia, a másik aspiráns ország, nem vesz részt a MAP-ban, de a NATO-Grúzia Bizottság keretében dolgozik tagsági törekvései megvalósításán. (Lásd 30. oldalt.)

A 2012. évi chicagói csúcson a szövetségesek üdvözölték a négy partner által elért haladást, és a szükséges döntések meghozatalának, illetve reformok megvalósításának folytatására bátorították őket, amelyek előre viszik euro-atlanti törekvéseiket.

„Az országom számára ez az egyik legfontosabb pillanat, mivel most először lesz része egy nagy biztonsági szövetségnek, amely a tagok közötti egyenlőségen, szolidaritáson és a közös érdekek védelme iránti szilárd elkötelezettségen alapul.”

Václav Havel
A Cseh Köztársaság egykori elnöke 1999. április 23.

- 4 A Cseh Köztársaság, Magyarország and Lengyelország csatlakozása – 1999 – © NATO
- 5 Bulgária, Észtország, Lettország, Litvánia, Románia, Szlovákia és Szlovénia csatlakozás – 2004 – © NATO
- 6 Albánia és Horvátország csatlakozása – 2009 – © NATO

Egy új, radikálisan megváltozott stratégiai környezettel kell szembenéznünk. A terrorizmus, a tömegpusztító fegyverek és a „bukott államok” mind-mind olyan kihívás elé állítanak bennünket, amely merőben eltér a múltban tapasztaltaktól.

Jaap de Hoop Scheffer
egykori NATO főtitkár
2004. november 17.

■ Új képességek az új fenyegetések leküzdésére

A Szövetséges erők több kontinensen vállalnak szerepet műveletekben és missziókban, illetve néznek szembe olyan biztonsági kihívásokkal, mint a tömegpusztító fegyverek (WMD) proliferációja, a ballisztikusrakéta-technológia elterjedése, a terrorizmus elleni harc, a kiber-és az energiabiztonság megerősítése.

A NATO-nak ahhoz, hogy e kihívásokkal szembe tudjon nézni, modernizálnia kell katonai képességeit, és missziói teljesítéséhez megfelelő pénzügyi, katonai és emberi erőforrással kell rendelkeznie. E források felhasználásánál a NATO-erők bevetettségének maximalizálására, a védelmi tervezés koherenciájának biztosítására, a képességek közös fejlesztésére és működtetésére, a közös képességek és szabványok megőrzésére és erősítésére, illetve folyamatosan végrehajtott reformokon keresztül a munkamódszerek és hatékonyság javítására kell törekedni.

A 2012. évi chicagói csúcstalálkozón közzétett védelmi és elrettentési képességek felülvizsgálata (Deterrence and Defence Posture Review) világosan kimondja a NATO elkötelezettségét a nukleáris, a hagyományos és a rakétavédelmi elrettentő és védelmi képességek megfelelő arányának fenntartása mellett, a stratégiai koncepcióban meghatározott kötelezettségek teljesítésének elősegítésére.

Ezzel párhuzamosan a szövetségesek továbbra is támogatják a fegyverzet-ellenőrzési, a leszerelési és a proliferáció megakadályozására irányuló törekvéseket.

A tömegpusztító fegyverek proliferációjának megállítása

Amint azt a NATO 2010-ben elfogadott stratégiai koncepciója kimondja, „a nukleáris fegyverek, más tömegpusztító fegyverek és célba juttató eszközeik proliferációja kiszámíthatatlan fenyegetést jelent a globális stabilitásra és jólétre.” A Szövetség válaszképpen továbbfejleszti képességeit, hogy lakosságát és területét megvédhesse e fegyverekkel szemben.

Konkrétabb értelemben a NATO törekszik a tömegpusztító fegyverek proliferációjának megakadályozására, a támadásokkal szembeni védelemre, és egy esetleges támadás utáni helyreállításra. Ez megköveteli a proliferációt megelőző olyan hagyományos intézkedések támogatását, amelyek eltántorítják, vagy visszatartják a terjesztő országokat és a terrorista hálózatokat e fegyverek beszerzésétől. Ehhez az erők kiegyenlített keverékére, reakálási képességre és a megerősített védelemre van szükség a WMD használatától való elrettentés

Patriot rakéta-írdító –
© NATO

és az azzal szembeni védekezés érdekében. Végül, ha a támadás megakadályozására tett erőfeszítések nem járnak sikerrel, a NATO-nak fel kell készülnie a lakosság, a területek és a haderő ellen intézett támadás következményeinek helyreállítására.

A rakétavédelem fejlődése

Több mint 30 ország szerzett vagy szerez be ballisztikus rakétákat, amelyek mind hagyományos, mind tömegpusztító robbanófejjel rendelkeznek. Bár e fegyverek birtoklása nem feltétlen jelenti a NATO-tagországok elleni támadás szándékát, a Szövetség felelősséggel tartozik lakosai védelméért.

A Szövetség jelenleg három rakéta-védelmi programot folytat. 2010 elején a NATO elérte a Szövetség haderejének rakéta elleni védelmét biztosító képességek első szintjét, az aktív többrétegű hadszíntéri ballisztikus rakéták elleni védelmi rendszer (ALTBMD) kialakításával. Az ALTBMD rendszer teljes formájában biztosítja a NATO erők védelmét rövid- és közepes hatótávolságú ballisztikus rakéták ellen. A lisszaboni csúcserkezesen a NATO vezetői a Hadszíntéri Rakétavédelmi Program, a NATO védelmének Európa lakosságára és területeire való kiterjesztése mellett

döntöttek. 2012-ben a chicagói csúcserkezesen a szövetségesek deklarálták a közbenső ballisztikus rakétavédelmi képességet, amely a NATO rakétavédelmi rendszerének első lépését jelöli

A NATO felhívta Oroszországot a ballisztikus rakétavédelmi rendszert érintő együttműködésre, a NATO–Oroszország Tanács keretében folytatott jelenlegi együttműködés hadszíntéri rakétavédelemre történő kiterjesztésére. Bár vannak próbálkozások a bizalom kiépítésére, e területen az elért eredmények korlátozottak. Chicagóban a NATO vezetői hangsúlyozták, hogy a NATO tervezett rakétavédelmi képessége nem Oroszország ellen irányul, és nem ássa alá Oroszország stratégiai elrettentését. Célja az euro-atlanti területen kívülről érkező potenciális fenyegetés elleni védelem.

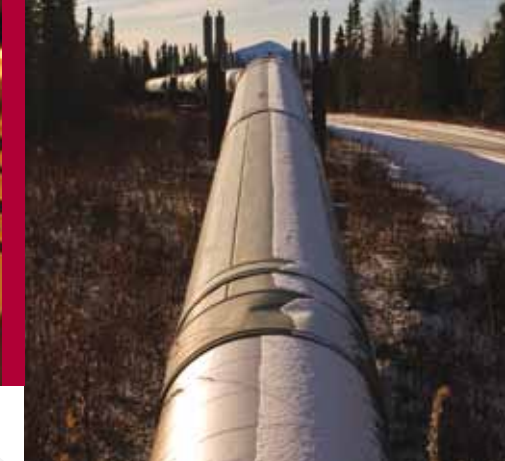
Harc a terrorizmus ellen

A terrorizmus közvetlenül fenyegeti a NATO országok polgárainak biztonságát, tágabb értelemben a nemzetközi stabilitást és prosperitást, és fenyegetést jelent a belátható jövőben is.

A NATO-nak a mediterrán térségben és Afganisztánban folytatott műveletei komoly súlyt fektetnek a terrorizmus elleni harcra. A további intézkedések

© StockXchange

© StockXchange

között szerepel a 2003-ban létrehozott terrorveszélyt felderítő egység, valamint a nemzeti vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris támadás elleni polgári veszélyhelyzeti tervezési tevékenységekkel kapcsolatos kapacitások javítása.

A chicagói csúcson új terrorellenes politikai irányelvet fogalmaztak meg. Meghatározásra kerültek azok a kulcsterületek, amelyek a Szövetség a terrorista cselekmények megakadályozását és az azokra való rugalmas reagálást segíti elő, s amelyek a fenyegetettség fokozottabb tudatosítására, a leküzdéshez szükséges megfelelő képességekre, a partner országokkal és más nemzetközi szereplőkkel való együttműködésre fókuszálnak.

A terrorizmus elleni küzdelem a partnerekkel – így elsősorban a NATO–Oroszország Tanács (NRC)

keretében Oroszországgal – folytatott együttműködés fontos területe. A NATO–Oroszország Tanács (NRC) keretében jelenleg folyamatban van a légtérvédelmi együttműködési kezdeményezés (Cooperative Airspace Initiative) – melynek célja a repülőgépek terroristák általi, a szeptember 11-hez hasonló használatának megelőzése. Egy másik NRC projekt célja a robbanóanyagok tömegközlekedési környezetben való távdetekálási technológiájának kifejlesztése, melynek eredményei 2013-ban várhatóak.

A kiberbiztonság fokozása

Miután Észtországban 2007 áprilisában és májusában sorozatos kibertámadásokat hajtottak végre, a NATO fokozott figyelmet fordított az egyes szövetséges államok kiberbiztonságának fokozására. Az új stratégiai koncepció értelmében „a kibertámadások elérhetnek egy olyan küszöböt, amely a nemzeti és euro-atlanti prosperitást, biztonságot és stabilitást veszélyezteteti”.

2011 júniusában a NATO jóváhagyta új kibervédelmi politikáját és akciótervét, amely a NATO saját hálózatait fejleszti tovább és biztosítja azok centralizált irányítását. Az új politika a kibervédelmet a NATO védelmi tervezésének részévé teszi, koordinált

„A globalizáció például lehetőséget teremt társadmunknak arra, hogy kreatívabbá, virágzóbbá váljék, ugyanakkor sérülékenyebbé is tesz bennünket.”

Javier Solana
egykori NATO főtitkár 1999. október 15.

A „Loyal Midas”
NRF-gyakorlat 2005
– Spanyol katonák
visszatérnek
bázisukra –
© NATO

megközelítést kínálva, amelynek középpontjában a kibertámadások kivédése és a rugalmas ellenállási képesség áll. Végszül a politika lefekteti a NATO partner országokkal, nemzetközi szervezetekkel, a magánszférával és a tudományos intézményekkel folytatott kibervédelmi együttműködésének alapelveit is.

Az energiabiztonság megerősítése

A szövetségesek az új stratégiai koncepció keretében megállapították, hogy minden ország növekvő mértékben függ az alapvető közlekedési, szállítási és tranzitútvonalaktól, amelyeken a nemzetközi kereskedelem, az energiabiztonság és a jólét nyugszik. Nagyobb nemzetközi erőfeszítésre van szükség, melyhez a NATO partnereivel együttműködve a 2008-ban megrendezett bukaresti csúcsterületen meghatározott öt kulcsterületen: az információ megosztása és egyesítése, a stabilitás megteremtése, a nemzetközi és regionális együttműködés fejlesztése, a következménykezelés támogatása és a kritikus infrastruktúra védelme járul hozzá.

A NATO az Euro-atlanti Partnerségi Tanács, a Mediterrán Dialógus,

és az Isztambuli Együttműködési Kezdeményezés keretében folytat együttműködést partnereivel. Ezek a fórumok a közös kérdésekről folytatott párbeszéd révén közelebb hozzák egymáshoz az energiatermelőket, a tranzitországokat és energiafogyasztókat.

A katonai képességek modernizálása

2010 novemberében a lisszaboni csúcson a szövetségesek elfogadták a NATO legégetőbb szükségleteit tartalmazó képességek csomagját.

Az aktuális prioritások közé tartozik az információ-megosztás fokozása Afganisztánban az ISAF belül, a rögtönzött robbanószerkezetek elleni védekezés, a tengeri és légi szállítási képesség javítása valamint a közös logisztikai szerződések programja.

A hosszú távú elkötelezettségek között prioritást élveznek a hálózati információs rendszerek közül azok, amely a NATO két stratégiai parancsnokságát támogatják: egy integrált légi vezetési és ellenőrző rendszer, egy közös hírszerző, megfigyelő és felderítő képesség, és egy szövetségi földi felderítő rendszer, amely bármilyen időjárás

Robot a rögtönzött robbanóeszköz ellen,
Herat, Afghanistan – © NATO

viszonyok között képes a felszínen, vagy a felszín közelében mozgó harckocsi, teherautó vagy helikopter mozgásának felderítésére és követésére.

A NATO Reagáló Erő (Response Force)

A NATO Reagáló Erő (NRF) magas harcászaltságú, technikailag fejlett

nemzetközi haderő, amely szárazföldi, légi, tengeri és különleges erőket foglal magába.

Az NRF egy kialakuló válságra adott gyors katonai válasszal akár kollektív védelmi, akár más válságkezelési műveletekben áthidaló szerepet tölt be. Ez biztosítja a NATO számára a gyors reagálás lehetőségét bármilyen válsághelyzetben, a világ bármely pontján.

Kiválósági Központok

A Kiválósági Központok (COEs) a NATO-tagországo kból és partnerországo kból érkező vezetők és szakértők oktatására és kiképzésére szakosodott intézmények. Segítik a doktrínafejlesztést, a tanulságok levonását, javítják az interoperabilitást, fejlesztik a képességeket, kísérleti úton tesztelik és igazolják a koncepciókat. Olyan elismert szakértelmet kínálnak, amelyek hasznosak a Szövetség számára, és támogatják a NATO transzformációját, ugyanakkor kerülnek a NATO rendszerében már rendelkezésre álló eszközök, erőforrások és képességek duplikációját.

A COE-k nemzetközi katonai szervezetnek minősülnek, amelyek az Egyesült Államokban, a virginiai Norfolkban működnek a Szövetségi Transzformációs Parancsnokság mellett. Bár a NATO-parancsnokság szervezetének nem képezik részét, részei annak a tágabb keretnek, amely a NATO parancsnoki intézkedéseit (Command Arrangements) támogatja. A COE-k a legkülönbözőbb területeket fedik le, mindegyik egy-egy szakterületre koncentráva javítja a NATO képességeit.

A Szövetség a COE-k finanszírozását nem biztosítja. Intézményeik működési költségét nemzeti vagy nemzetközi támogatásból fedezik. Tizenkilenc COE kapott eddig NATO-akkreditációt, vagy van folyamatban az akkreditációja.

Egyik példa az észtországi Tallinnban működő Kooperációs Kibervédelmi Kiválósági Központ. Ez a központ kibervédelmi kutatásokat és oktatást folytat. 2008 óta akkreditált NATO Kiválósági Központ.

A NATO üléseken a Szövetség tagállamai rendszeresen kommunikálnak, strukturált formában vitatják meg a véleménykülönbségeket, a rendszeres tárgyalásokon közös álláspontot alakítanak ki, majd együttműködnek annak megvalósításában. Sok tekintetben a bizottságok azok a fórumok, ahol kialakul a konszenzus, amely a Szövetség működésnek alapelve.

Lord Robertson
egykori NATO főtitkár
2001. április 23.

Szövetség, amely megfelel rendeltetésének

A közös értékek és közös érdekek alapján a transzatlanti szövetségnek meg kell felelnie eredeti rendeltetésének: védelmeznie kell tagjai szabadságát és biztonságát, ugyanakkor kezelnie kell a 21. század biztonsági kihívásait.

Konszenzus

A NATO tartós fennmaradásának egyik kulcsa a konszenzuson alapuló döntéshozatal. A konszenzusos döntéshozatal azt jelenti, hogy a NATO-ban nincs szavazás. A konzultáció mindaddig folytatódik, amíg a mindenki számára elfogadható döntés megszületik. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy bármelyik tagország – akár kicsi, akár nagy – ténylegesen megvetozhatja a NATO bármely döntését. Ugyanakkor azt is jelenti, hogy az egyhangú „NATO-határozat” valamennyi tagország közös akaratát testesíti meg.

A tárgyalás folyamata általában gyors, mivel a tagállamok rendszeresen konzultálnak egymással, ezért gyakran előre ismerik egymás álláspontját. A konzultáció megkönnyítése a főtitkár egyik fontos feladata.

A konszenzus elve a NATO 1949-es megalakítása óta a Szövetség döntéshozatalának egyetlen alapja. Valamennyi testületre és bizottságra érvényes.

Szervezet

Az Észak-atlanti Tanács (NAC) tényleges politikai hatalommal és döntéshozatali jogkörrel rendelkezik. Ugyanakkor nem ez a NATO egyetlen szerve, amely magas szintű hatáskörrel rendelkezik.

A Nukleáris Tervező Csoport, a Katonai Bizottság és más NATO-bizottságok ugyancsak fontos szerepet játszanak a döntéshozatali folyamatban. Mindezeket a NATO Nemzetközi Civil Törzse és Nemzetközi Katonai Törzse támogatja.

A Nukleáris Tervező Csoport (NPG) hozza a Szövetség nukleáris politikai döntéseit. A nukleáris kérdésekben ez a szerv rendelkezik a NATO-n belül a legnagyobb hatáskörrel, csakúgy mint a NAC a saját kompetenciaterületén. Franciaország kivételével valamennyi NATO-tagországot magában foglalja. Tárgyalásaik a nukleáris politika számos kérdését lefedik, így a nukleáris fegyverek biztonságának és túlélhetőségének kérdéseit, a kommunikációs és információs rendszerek és a telepítés kérdéseit. Tágabb közös érdeklődésre számot tartó kérdéseket – így a nukleáris fegyverellenőrzést és a nukleáris proliferációt – ugyancsak érintenek.

A NATO nukleáris erőit elrettentési politikája részeként tartják fenn, szerepük alapvetően politikai, és

azok már nem fenyegetnek senkit konkrétan.

A Katonai Bizottság (MC) a NATO vezető katonai szerve, és egyben az Észak-atlanti Tanács után a NATO legrégebbi állandó testülete. Katonai tanácsokat ad az Észak-atlanti Tanács és a Nukleáris Tervező Csoport számára. Katonai irányítást nyújt a Szövetség két stratégiai parancsnokságának, és segít az általános stratégia kialakításában. Ezért az MC a legfontosabb kapocs a politikai döntéshozatali folyamat és a NATO katonai szervezete között.

NATO-bizottságok széles köre vesz részt a NATO döntéshozatali folyamatában annak nélkülözhetetlen szereplőjeként. Segítik a konszenzusos döntéshozatalig elvezető információcserét és konzultációt. Minden tagállam képviselteti magát a bizottsági struktúra minden szintjén, azokon a NATO tevékenységi területeken, amelyekben részt vesznek.

Végezetül mintegy 1200 civil dolgozik a NATO Nemzetközi Törzsében (IS) a NATO brüsszeli központjában, Belgiumban. A tanácsadó és adminisztratív szerv, az IS a főtákar

irányítása alatt dolgozik, segítve a NATO-tag delegációk döntéseinek végrehajtását saját bizottságukon belül. Mintegy 5000 civil dolgozik a NATO-nak világszerte a különböző ügynökségeknél, a stratégiai és regionális parancsnokságokon.

A Nemzetközi Katonai Törzs (IMS) a Nemzetközi Törzssel együtt dolgozik azon, hogy a megfelelő NATO-szervek megvalósítsák az egyes katonai döntéseket. Az IMS mintegy 320 fős katonai személyzetből áll, akiket mintegy 90 civil támogat.

Az állomány tagjait a szervezet közvetlenül toborozza, vagy saját kormányuk delegálja őket.

A NATO Parlamenti Közgyűlése

A NATO Parlamenti Közgyűlése (NATO PA) a NATO-tagországok jogalkotóit gyűjti össze a közös érdeklődést és aggodalmat kiváltó, biztonságot érintő kérdések megvitatására. A Közgyűlés – amely intézményileg független és a NATO-tól elkülönült szerv – kapcsolatot biztosít a Szövetség és a tagállamok parlamentjei között, segítve a parlamentáris

közmegegyezést a szövetségi politikákkal kapcsolatban. Az 1980-as évektől kezdődően a Közgyűlés bevonta vitáiba a partnerországok parlamenti képviselőit is.

Reform

A NATO elkötelezett a reformfolyamatok folytatása mellett, ami által egy hatékonyabb és rugalmasabb Szövetség jön létre. A Szövetség három „alapfeladata” a kollektív védelem, a válságkezelés és a kooperatív biztonság, amely folyamatos alkalmazkodást követel a szervezet részéről.

A katonai költségek csökkentése a gazdasági megszorítások idején megköveteli, hogy a Szövetség többet tegyen kevesebb pénzből, a képességei feláldozása nélkül. 2011-ben a NATO a képességek beszerzéseinek és fenntartásának új útját fogalmazta meg, melyet az „okos védelem” (smart defence) kifejezéssel jelöl. A megoldás lényege a legszükségesebb képességek rangsorolása, a Szövetségesek erősségeire történő specializáció, többnemzeti megoldások keresése a közös kihívásokra, ahol ez hatékonyan és költségtakarékosan megvalósítható.

A chicagói csúcson a szövetségesek vezetői a védelmi képességekről szóló nyilatkozatot adták ki, amely megfogalmazta a NATO jövőbeni képességeit (NATO Forces 2020): modern, egymáshoz szorosan kapcsolódó haderők, olyan felszereltséggel, kiképzettséggel, gyakorlattal és parancsnoksággal, amely bármely környezetben lehetővé teszi a partnerekkel közös műveletek végrehajtását. Az új megközelítések középpontjában a „smart defence” áll. Mivel a technológiai költségek emelkednek és a védelmi kiadások egyre visszafogottabbak, vannak olyan képességek, amelyeket a szövetségesek közül sokan csak közös erőfeszítések útján fejleszthetnek és szerezhetnek meg.

A 2010. évi lisszaboni csúcsértekezleten a NATO vezetők a korábbi tapasztalatokra építve ambiciózus reformcsomagot állítottak össze, amely kiterjedt a katonai parancsnokság szerkezetére, az ügynökségekre és a forrásfelhasználásra. Ezek az intézkedések tartalmazták az új NATO parancsnoki struktúra keretét, amely hatékonyabb, takarékosabb és a műveletekre bevethetőbb lesz. 2011 júniusában a NATO védelmi

miniszterei olyan átalakított struktúráról állapodtak meg, amelynek létszáma a több mint 13 000 főről 8800 főre, mintegy harmadával csökken. A NATO új parancsnoki struktúrája induló műveleti képességét 2013 végére érni el, teljes megvalósulása pedig 2015 végére fejeződik be.

A NATO-ügynökségek alkalmazásában hét országban mintegy 6000 fő katonai és civil személyzet áll. Ők kritikus fontosságú támogatást biztosítanak a folyamatban lévő műveletekhez, irányítják a legfontosabb képességek beszerzéseit. Lisszabonban a szövetségesek jóváhagyták

a jelenlegi 14 NATO ügynökség három tematikus ügynökséggé – a beszerzés, támogatás, info-kommunikáció – történő összevonását. 2012 július elején a reformfolyamat első jelentős mérföldkövéhez érkezett, amikor négy új szervezet jött létre, amely több NATO-testület és ügynökség feladatát vette át. A reform 2014 végére fejeződik be.

A NATO Központ reformja magába foglalja a nemzetközi akvizíciós folyamatok áttekintését, a bizottságok számának csökkentését, és az Új Biztonsági Kihívások Igazgatóságának létrehozását. Az új igazgatóság

a NATO-központok szakértelmét gyűjti egybe azoknak a nemzetközi történéseknek a nyomon követésére és előre jelzésére, amelyek a Szövetség biztonságára hatással lehetnek. Annak ellenére, hogy a változó prioritások és a szűkülő költségvetési források hátráltatják a Szövetség reformját, továbbra is megmaradt az a célkitűzés, hogy egy kisebb, rugalmasabb szervezet keretében a jövőben hatékonyabban működjön a NATO Nemzetközi Törzs, kifejezetten a NATO politikai-biztonsági prioritásaira fókuszálva. Így már a kisebb és hatékonyabb szervezet költözhet be a szövetség

2016-ban átadásra kerülő új főhadiszállására.

A NATO-tagországok lakossága bízik abban, hogy a Szövetség segít megvédeni országukat, komoly haderőt vet be, amikor és ahol ezt a biztonságuk megkívánja, és partnereivel világszerte segíti a biztonság megerősítését.

A világ változik, a Szövetség pedig tovább fejlődik, a NATO alapvető küldetése azonban változatlan: annak biztosítása, hogy a Szövetség a szabadság, a béke, a biztonság és a közös értékek egységes közössége maradjon.

A kiadvány a NATO Főtitkárság támogatásával
a Honvédség és Társadalom Baráti Kör Székesfehérvári Szervezete
kiadásában készült

Felelős kiadó: Dr. Cser-Palkovics András elnök
Felelős szerkesztő: Dr. Görög István
Fordította: Gáll Zsuzsanna
Szakmailag lektorálta: Dr. Tóth Péter

ISBN 978-963-88412-2-3

A kiadvány készült a HM Térképészeti Nkft. nyomdájában 2012-ben
Felelős vezető Németh László ügyvezető igazgató

Public Diplomacy Division
1110 Brussels - Belgium

Website: www.nato.int
Email: infoproducts@hq.nato.int